

смерті, заборонених у Києві до Москви, то взагалі перед нами постає великий будівничий української культури у немислимому спектрі професійних ролей.

У згаданій статті С. Людкевич писав: «Першим ... обов'язком усякого музикального українця супроти Лисенка буде – **пізнати та засвоїти** собі всю ... спадщину його ... й показати його твори чужим у такому виконанні, у якому б виявилася б уся їх краса та сила»¹ (підкреслення автора – О. Ф.). Тож пишайтеся нашим Лисенком, читайте його листи й праці, мемуари про нього, досліджуйте життєтворчість, частіше виконуйте його музику в Україні (у загальноосвітніх і музичних школах, коледжах, вищих закладах освіти та концертних залах), а також за рубежом, поширюйте її у всесвітньому інтернет-просторі.

Сюй ЦИЦЗЯНЬ,

*аспірант Тернопільського національного
університету імені Володимира Гнатюка
Тернопіль, Україна
kobza-te@ukr.net*

Хуе ZIJIAN

*PhD student, Ternopil National Pedagogical
University named after Volodymyr Hnatyuk Ternopil, Ukraine
kobza-te@ukr.net*

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТРАДИЦІЙНОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ КИТАЮ

FORMATION OF SPIRITUAL VALUES OF SCHOOLCHILDREN BY MEANS OF TRADITIONAL CHINESE MUSICAL CULTURE

Китай – сильна країна. Сьогодні він переживає період бурхливого розквіту в економіці, громадському і духовному житті. Спостерігається потужний процес експансії китайської культури в світову. Сучасному глобалізованому світу китайці протиставляють різноманітність культурних традицій, в тому числі власних, багато з яких зберігають актуальність в умовах соціально-економічного прогресу країни та її культурної самоідентифікації.

Освіта і навчання відіграють важливу роль у передачі духовних цінностей молодому поколінню. Становлення музичної освіти школярів у Китаї базувалося на світоглядних ідеях мислителів Конфуція, Лінь Цзинь-Жу, Су Ши та ін., які «розглядали мистецтво як вагоме підґрунтя для виховання людини в гармонії з природою та суспільством» [7, с. 126].

¹ Людкевич С. Микола Віталійович Лисенко як творець української національної музики. Дослідження, статті, рецензії, виступи. У 2-х томах. Т.1 / упор. З. Шгундер. Львів : вид-во М. Коць, 1999. С. 295.

У процесі тривалого розвитку музичної освіти поступово сформувалося п'ять основних видів традиційної китайської музики: пісні; танцювальна музика; музика пісенних оповідей; музика місцевих опер; інструментальна. Усі вони функціонують у сучасній китайській музичній культурі, поступово завоюючи світове визнання.

Музична освіта в цьому контексті виконує значущу місію, пов'язану, з одного боку, з входженням китайської музичної педагогіки в світовий музично-педагогічний простір, а з іншого – зі збереженням глибоких філософсько-педагогічних власних засад.

Проблеми формування духовності молодого покоління досліджували як українські, так і китайські вчені І. Бех, Г. Ващенко, Г. Груць, С. Русова, В. Сухомлинський, Ян Ін-лю, С. Судзуки, Ян Хунняна, Сюй Чжей.

Мета дослідження полягає у вивченні впливу традиційної музичної культури Китаю на формування духовних цінностей школярів; у розкритті традиційної музики як засобу виховання молоді в контексті культурного та історичного спадку Китаю.

Завдання дослідження:

охарактеризувати методи, форми та засоби формування духовних цінностей школярів у китайських загальноосвітніх школах;

проаналізувати основні традиційні музичні жанри, музичні інструменти, вокально-хорове виконавство, текстові матеріали, традиції та обряди;

розкрити, як традиційна музична культура Китаю сприяє формуванню духовно-світоглядних констант серед школярів.

Використання музично-педагогічного досвіду минулого поступово сформувало унікальну національну систему музичної освіти Китаю.

На сьогодні ця система, «в основу якої покладено традиційні китайські цінності» [6, с. 260], зазнає докорінних змін: відбувається перехід від школи знань до школи компетентностей. Сучасна китайська школа серйозно зосереджується на шляхах пошуку нових форм і методів духовного розвитку дітей. Одне з важливих завдань уроку мистецтва у школі – навчити дітей розуміти музичні традиції, символи, які заковані в народнопісенній культурі та формують у підростаючого покоління морально-етичні принципи.

Традиційну музичну культуру Китаю розглядатимемо в розрізі фольклорного, класичного (академічного) та сучасного (естрадно-популярного) напрямків.

Формування духовних цінностей китайських школярів відбувається через різноманітні методи та форми. До методів формування духовності засобами традиційної музичної культури належать: народно-дидактична гра, переконання засобами народного мовлення, усні оповідальні жанри народного фольклору, народнопісенний вплив на свідомість і сприйняття навчального матеріалу, народно-практичні методи засвоєння навчального матеріалу.

«Зміст уроків музики в китайських школах полягає в слуханні музики і навчанні співу. Саме сприйняття музики традиційно становило основу навчання, і тільки останнім часом в уроки стали включатися елементи

творчості» [4]. В окремих школах діють гнучкі програми, які передбачають, відвідування дітьми лише вокальні та хорові заняття, заняття загального творчого розвитку, музично-танцювальні уроки, синтетичні уроки («музика і малювання», «рух, танець і пантоміма») тощо.

Однією із форм музичного навчання на початкових етапах є ігрові форми, які апелюють до емоційного, сенсорно динамічного сприйняття музики, розуміння його як захоплюючого способу самореалізації, вияву своєї індивідуальності. Китайські вчителі музики та керівники гуртків художньо-естетичного спрямування активно впроваджують такі системи (нетрадиційні методи), як Е. Жака-Делькроза, К. Орфа, З. Кодая, Л. Данієля, що передбачають творчий розвиток, імпровізацію на традиційних народних інструментах, гру з включенням музичних елементів, разом з тим виховують слух, почуття ритму, навички правильного інтонування, а головне формують духовні музичні цінності, естетичну позицію, оскільки як дидактичний матеріал використовують не лише фольклор, але й кращі зразки світової класики [8, с. 123-124].

Вагоме місце у формуванні духовних цінностей школярів займають твори для традиційних струнно-щипкових китайських інструментів, таких як піпа, ерху, гучжень тощо. Такі мелодії відображали життєві радості та печалі, військові подвиги, важливі історичні події та ритуали. Вони можуть поєднувати класичні мотиви з сучасними елементами.

Заслугує на увагу використання пісенно-поетичних жанрів на уроках мистецтва. Ці оповіді відображають історію та культуру Китаю: дзінг – музичні твори, які створювалися під час династії Чжоу (XI–XIII століття до н.е. і мали релігійні та ритуальні об'єкти); кю юн – це твори, що з'явилися пізніше, за часів династії Цін та Хань (III століття до н.е. – III століття н.е.). Жанр шаньбе – це музичні ансамблі, в яких поєднуються інструментальні та вокальні частини, виник у давньому Китаї і використовувався для різних релігійних та церемоніальних подій [1, с. 17-18].

Для ознайомлення з сучасною музичною культурою на уроках мистецтва використовуються твори китайських композиторів: концерт «Yellow River Concerto» («Жовта ріка») для фортепіано та оркестру Ін Ченцзуна; сюїта «Silk Road Suite» («Шовковий шлях») для симфонічного оркестру Чжао Цзіпіна. Останній – базується на ідеї давнього Шовкового шляху, який з'єднав схід і захід, відображає різноманіття культур та музичних стилів; електронна музика (поєднання традиційних китайських мелодій із сучасними технологіями).

Серед жанрів естрадної китайської музики: джуанг фен (суміш популярних жанрів); сіань-мінге (традиційні наспіви Тибету); дайцу-мінге (мажорні пісні та інструментальні композиції для швидких танців); яогун – це рок-музика – від класичного рок-н-ролу до важкого металу. Ці твори відображають різноманіття сучасної китайської музичної сцени та можуть бути використані на уроках музичного мистецтва.

Такий підхід до предмету «музика» є більш вмотивованим, адже в його основі лежить формування духовних запитів особистості. Отримані в школі

художньо-естетичні основи сприйняття музики супроводжуватимуть зрілу людину впродовж всього життя. Саме такий підхід дає змогу запалити смолоскипи дитячих душ, заохотити учнів до творчого самовияву і цим вивести їх на шлях розвитку власної особистості.

Отже, використання вище згаданих методів і форм музичної освіти стимулюють учнів бути активними, покращується їхня комунікативна компетенція, засвоєння навчального матеріалу. Діти творчо мислять, фантазують, залучаються до пошукової діяльності. Все це разом сприяє формуванню духовних цінностей школярів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антошко М. Питання світогляду стародавнього Китаю та музичних традицій. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 35. Т.1, 2021. С. 15-19.
2. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. 2015. Т. 1. 840 с. (дата звернення
3. Духовність, мораль, етика традиційних суспільств Далекого Сходу/ [упорядкування В. Ф. Резаненка]. Київ: Вид-во Дім Києво-Могилянська Академія, 2007. 294 с.
4. Конфуціанство : URL: // www.newacropol.ru (дата звернення 07. 09. 2023)
5. Музична педагогіка та педагогіка мистецтва. Концепція ХХІ ст. Китай. URL: <https://stud.com.ua/104631/pedagogika/Kitay> (дата звернення 01. 10. 2023).
6. Трубіцина В. І. Конфуціанські цінності та їх вплив на формування змісту морального виховання в Китаї у ХХ ст. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/6_2011/70.pdf (дата звернення 01.10. 2023).
7. Ульянова В. С. Підготовка вчителів музичного мистецтва в Китаї основана на традиційних китайських цінностях. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. № 78, 2021. С.257-260.
8. Фань Чженьсюань. Основні тенденції розвитку музичної освіти Китаю у ХХ ст.: поєднання традицій та інновацій *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. Харків, 2017. Вип. 48. С. 122-135. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/sciencemeans/article/view/2957/2984> (дата звернення 01. 10. 2023).
9. Чжоу Тінтін. Організація освітнього процесу з музичного виховання в загальноосвітніх школах КНР. *Наукові записки кафедри педагогіки*. Харків, 2022. Вип. 50. С. 120-126.

